

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

Opatření děkana č. 20/2020

Etika vědecké práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy

Čl. 1

Úvodní ustanovení

1. Dle čl. 2 odst. 1 Statutu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (dále jen „fakulta“ a „univerzita“) je posláním fakulty „poskytovat vysokoškolské vzdělání, šířit vzdělanost a chránit poznání, rozvíjet svobodné myšlení, nezávislé vědecké bádání a svébytnou uměleckou tvorbu, podílet se na veřejné diskusi, na pěstování kulturní rozmanitosti a na utváření občanské společnosti a všestranně podporovat tvůrčího ducha lidské společnosti v oblasti humanitních a sociálních věd“.
2. Při naplňování tohoto poslání musí fakulta v oblasti vědy a vzdělávání zaručovat vysokou úroveň vědeckých i pedagogických výsledků a zároveň udržovat vysokou úroveň etiky vědecké práce. Dodržování etiky vědecké práce je povinností všech členů akademické obce fakulty a týká se všech úrovní výzkumu: od studentských prací v seminářích po vědecké monografie a náročné týmové projekty. Zvláště naléhavý je tento požadavek v době, kdy se akademická sféra opakovaně potýká s problémy plagiátorství. Tento dokument proto stanoví zásady etiky vědecké práce na fakultě v návaznosti na Etický kodex univerzity.
3. Znalost zásad etiky vědecké práce uvedených v tomto opatření patří k základním povinnostem každého člena akademické obce fakulty. Porušení těchto zásad je vážným etickým selháním, z něhož se vždy vyvozuje odpovědnost a případná sankce. Neznalost zásad etiky vědecké práce neomlouvá. Zásady etiky vědecké práce uvedené v tomto opatření vycházejí z platné právní úpravy, kterou je povinen se řídit každý bez ohledu na status v rámci akademické obce. Za informovanost studentů o těchto zásadách odpovídají jednotlivé základní součásti fakulty i jednotliví akademičtí pracovníci, kteří také patřičně upřesňují obecná pravidla uvedená v tomto opatření podle zvyklostí běžných v příslušné vědní oblasti (např. seznamují studenty s požadovanou formou odkazů na citované zdroje, se způsoby parafrázování, se způsobem využívání poznámkového aparátu atp.).
4. Každý akademický pracovník, vědecký pracovník a student doktorského studijního programu je povinen absolvovat e-learningový kurz zaměřený na akademickou integritu a na zásady etiky vědecké práce, a to bezodkladně po vzniku pracovního poměru či zápisu do studia, nejpozději však do tří měsíců od tohoto okamžiku. Evidenci o absolvování tohoto kurzu vedou přímí nadřízení v případě akademických a vědeckých pracovníků a předsedové oborových rad v případě studentů doktorských studijních programů.

Čl. 2

Základní zásady

1. K zásadám správné praxe ve vědecké práci náleží zejména:
 - a) dodržování obecně uznávaných principů vědecké práce podle zvyklostí v daném oboru;
 - b) úplná a pravdivá dokumentace pracovních výzkumných postupů a výsledků;
 - c) úplné a pravdivé uvedení všech použitých pramenů a podnětů;
 - d) citování pouze takových pramenů, jejichž myšlenky, metodologické postupy či výsledky jsou relevantní pro daný publikační výstup;
 - e) dodržení formálních a procesních postupů při používání pramenů (včetně smluvního zajištění práv duševního vlastnictví);
 - f) úplné a pravdivé uvedení spolupracovníků (včetně nepřípustnosti uvedení spoluautora, který se na vzniku výstupu ve skutečnosti nepodílel);
 - g) vstřícnost ve vzájemné spolupráci členů výzkumného týmu, průběžné poskytování informací;
 - h) ochrana primárních dat a materiálového základu toho pracoviště, kde se výzkum prováděl/provádí, a to nejméně po dobu dostatečnou k jeho náležité prezentaci v publikačních výstupech, především pokud výzkumná data nejsou záměrně zpřístupněna odborné veřejnosti;
 - i) zveřejňování materiálového základu a primárních dat vědecké práce, je-li to vzhledem k jejich povaze možné;
 - j) odpovědnost vedoucích a zkušených pracovníků za odbornou výchovu mladších pracovníků;
 - k) důkladné a nestranné posuzování materiálů předložených v rámci hodnocení, např. v recenzním řízení či při habilitačním a jmenovacím řízení.

Čl. 3

Vymezení porušení etiky vědecké práce

1. Za pochybení v etice vědecké práce je považováno zejména toto úmyslné jednání:
 - a) falšování (falzifikace) či vymýšlení (fabrikace) dat;
 - b) hrubá dezinterpretace dat nebo použití zjevně nesprávné metody analýzy dat, jako je např. data fishing či p-hacking¹;
 - c) všechny formy publikování, které jsou prokazatelně vedené úmyslem získání neoprávněné výhody, např. při habilitačním či jmenovacím řízení; jedná se především o:

¹ Data fishing (také data dredging) a p-hacking jsou postupy zneužívající analýzy dat nebo využívající cíleného výběru dat tak, aby bylo možné výsledky prezentovat jako statisticky významné.

- i. plagiátorství (porušení autorských práv formou odcizení, resp. přisvojení si autorského díla, myšlenky, formulace či dat; viz blíže také čl. 3 odst. 2 tohoto opatření);
 - ii. autoplagiátorství (nepřiznané publikování vlastního již vydaného textu s žádnými nebo jen drobnými rozdíly a jeho prezentace jako textu nového);
 - iii. publikování v pochybných publikačních platformách, zejména v tzv. predátorských časopisech a nakladatelstvích² (viz blíže také čl. 3 odst. 3 tohoto opatření).
2. Zvláště závažným porušením etiky vědecké práce je plagiátorství a vědomé napomáhání plagiátorství. Plagiátorství se dopouští každý, kdo prezentuje práci druhých jako svou vlastní či použije práci druhých v práci vlastní, aniž by na tuto skutečnost jednoznačným způsobem poukázal. Konkrétně se plagiátorství dopouští každý, kdo:
 - a) opíše či bez řádné citace přeloží práci druhého či její část;
 - b) nechá druhou osobu vyhotovit práci nebo její část, kterou je sám pověřen a kterou následně prezentuje pod svým jménem (tedy využije službu označovanou jako „academic ghostwriting“), nebo sám takovou službu poskytne;
 - c) cituje pasáže textu bez řádného uvedení zdrojů z tištěných, elektronických či jiných publikací, včetně přebírání bibliografického či poznámkového aparátu z jiné publikace;
 - d) bez řádného uvedení zdroje parafrázuje myšlenky, hypotézy, náměty nebo specifické postupy druhých, tj. nedodrží obecně zavedené a osvědčené způsoby parafrázování, jejichž osvojení je běžnou součástí akademického výcviku.
3. Při publikování výstupů svého výzkumu pracovník či student fakulty jako autor či recenzent usiluje o transparentní zveřejňování akademických publikací, tj.:
 - a) publikovaný text či jiný materiál je veřejně dohledatelný, existuje ověřitelný záznam o publikaci včetně základních bibliografických údajů, publikace je dostupná ve veřejně přístupných knihovnách v ČR nebo v zahraničí;
 - b) odborné akademické časopisy uvádějí složení redakční rady, informace o organizaci a průběhu recenzního řízení, případně zařazení do mezinárodních databází a další bibliografické údaje;
 - c) recenzní proces (peer-review) zařizuje editor či vydavatel, není přípustné, aby recenzenty a recenzní posudky zajišťoval sám autor, recenzent nesmí mít osobní zájem na posuzovaném textu.
4. Samostatným specifickým případem porušení etiky vědecké práce je porušení ustanovení čl. 1 odst. 4 tohoto opatření. Osoby odpovědné za evidenci splnění povinností dle čl. 1 odst. 4 tohoto opatření jsou povinny oznámit porušení těchto povinností osobám příslušným k řešení tohoto porušení dle čl. 5 tohoto opatření.

² Pro kontrolu a vyhledávání těchto údajů mohou členové akademické obce fakulty využívat profesionálních služeb nabízených Knihovnou FF UK.

Čl. 4

Etická komise

1. Jako stálý poradní orgán děkana fakulty pro etické otázky se ustavuje Etická komise Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (dále jen „Etická komise fakulty“).
2. Podrobnosti o kompetencích, složení a činnosti Etické komise fakulty stanoví samostatné opatření děkana, jímž se stanoví její jednací řád.

Čl. 5

Postup při porušení etiky vědecké práce

1. Sankce za porušení zásad etiky vědecké práce se určuje podle závažnosti provinění a jeho rozsahu. Porušení zásad etiky vědecké práce musí být vždy patřičně prokázáno a doloženo a dotčenému členu akademické obce fakulty musí být dána možnost se k obvinění z porušení zásad etiky vědecké práce vyjádřit.
2. Případy porušení zásad etiky vědecké práce ze strany studentů řeší prvotně akademický pracovník odpovědný za příslušný studijní předmět, v jehož rámci k takovému porušení došlo, a to v případě studentů bakalářských a magisterských studijních programů spolu s vedoucím příslušné základní součásti fakulty a v případě studentů doktorských studijních programů spolu s předsedou příslušné oborové rady. Na této úrovni může být sankcí za porušení zásad etiky vědecké práce zejména snížení hodnocení kontroly studia předmětu, či hodnocení příslušné kontroly studia předmětu jako neúspěšné.
3. Případy, u nichž se postupem dle odstavce 2 nedospěje k uspokojivému řešení porušení zásad etiky vědecké práce, a případy dle čl. 3 odst. 4 tohoto opatření postoupí kterákoli ze zúčastněných stran příslušnému proděkanovi. Řešením případů porušení zásad etiky vědecké práce ze strany studentů je pověřen v případě studentů bakalářských a magisterských studijních programů proděkan pro studium a v případě studentů doktorských studijních programů proděkan pro vědu a výzkum. Příslušný proděkan případ porušení zásad etiky vědecké práce posoudí na základě vyjádření dotčených osob a v případě, že shledá, že student svým jednáním porušil povinnost stanovenou v čl. 5 odst. 8 Statutu univerzity nebo jiným jednáním porušil povinnost dbát dobrého jména univerzity, předloží celou záležitost děkanovi fakulty s doporučením podat návrh Disciplinární komisi fakulty na projednání disciplinárního přestupku.³
4. Řešením případů porušení zásad etiky vědecké práce ze strany akademických pracovníků a případně ostatních zaměstnanců fakulty se zabývá děkan. Děkan při jejich řešení postupuje v součinnosti s Etickou komisí fakulty. Na základě posouzení Etickou komisí fakulty děkan formuluje postup vůči příslušnému zaměstnanci, včetně pracovněprávních kroků, a to nejpozději do čtyř týdnů po obdržení závěrečné zprávy Etické komise fakulty. Sankcí za porušení zásad etiky vědecké práce může být zejména snížení nebo odejmutí

³ Disciplinární řád pro studenty Univerzity Karlovy, v platném znění, Disciplinární řád pro studenty Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, v platném znění.

osobního příplatku v souladu s Vnitřním mzdovým předpisem, univerzity, v platném znění, upozornění na možnost výpovědi či skončení pracovního poměru výpovědí nebo okamžitým zrušením v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 6

Přechodná ustanovení

1. Kurz uvedený v čl. 1 odst. 4 tohoto opatření bude zpřístupněn od 1. 1. 2021.
2. Akademičtí pracovníci, vědečtí pracovníci a studenti doktorských studijních programů, kteří ke dni 1. 1. 2021 na fakultě budou zaměstnáni nebo budou studovat, jsou povinni kurz uvedený v čl. 1 odst. 4 tohoto opatření absolvovat do tří měsíců od tohoto data. Osoby, které budou mít k tomuto dni studium doktorského studijního programu přerušené, jsou povinny kurz uvedený v čl. 1 odst. 4 tohoto opatření absolvovat bezodkladně po opětovném zápisu do studia, nejpozději však do tří měsíců od tohoto okamžiku.

Čl. 7

Závěrečná ustanovení

1. Zrušuje se opatření děkana č. 2/2010 – Etika vědecké práce.
2. K návrhu tohoto opatření se vyjádřil Akademický senát fakulty dne 12. 11. 2020.
3. K návrhu tohoto opatření se vyjádřila Vědecká rada fakulty dne 21. 5. a 15. 10. 2020.
4. Toto opatření nabývá platnosti a účinnosti dne 15. 12. 2020.

V Praze dne 15. 12. 2020
UKFF/473551/2020

doc. PhDr. Michal Pullmann, Ph.D.
děkan FF UK